

تاسیس اولین باغ وحش در تهران

۲ تیر ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۵۱

هنگام سلطنت محمدشاه قاجار، میرزا حسین خان آجودانباشی مقدم ماموریت یافت تا به لندن عزیمت کند و پیرامون مسایل دخالت های وزیر مختار دولت انگلیس در امور ایران به مذاکره بپردازد.

به هنگام سلطنت محمدشاه قاجار، میرزا حسین خان آجودانباشی مقدم ماموریت یافت تا به لندن عزیمت کند و پیرامون مسایل دخالت های وزیر مختار دولت انگلیس در امور ایران به مذاکره بپردازد.

آجودانباشی ابتدا به وین سپس پاریس و بعد لندن رفت و سفرنامه ای جامع در رابطه با سفرهای خود تدوین کرد که بعدها به صورت کتابی انتشار یافت که در آن کتاب چگونگی رسوخ و رشد فرهنگ غربی در ۱۵۰ سال گذشته را به خوبی نشان می داد. این کتاب که در سال ۱۳۵۶ ه.ش به چاپ رسید سه صفحه جالب توجهی در رابطه با ایجاد باغ وحش در پاریس داشت که در صفحات ۳۶۱ تا ۳۶۳ به آن اشاره کرده است که خواندنش خالی از لطف نیست:

«عمارات مرتبه به مرتبه بسیاری در گوشه و کنار باغ ساخته و هر آنچه طیور و حشرات الارض وجود داشت که به مرور از هر جنس آنها تعدادی زنده یا مرده، در آن عمارت نگاه داشته اند... بعضی ها را در یک قفس و یک خانه با وضعی به هم عادت داده اند که مطلقاً اذیت قوی به ضعیف نمی رسد مثل شیر و میش، گرگ و بره، شاهین و صعوه یا مار و زاغ و...» «از جنس وحوش و طیور و سایر حیوانات بری و بحری، زنده باشد یا مرده، اقلاً ۱۰ هزار در آن عمارت نگه داشته اند که بعضی از آنها در ایران معروف و مشهور نیست. از جمله ضرافه (زرافه) که رنگی شبیه به شتر دارد اما گردن و دست های پیشین اش دو برابر درازی دست و گردن شتر است و پاهای عقبش به غایت کوتاه بود مثل گاو و گاومیش.

در هر دو پا ناخن دارد وقت راه رفتن مانند شتر راه می رود و مثل مناره ها سرش به آسمان است. در پاریس که زنده نگاه داشته اند، منحصر به یکی است. اما مرده اش خیلی است و...» این متون که برای اولین بار شاه و درباریان را با پدیده ای به نام باغ وحش آشنا کرد، بعد از مرگ محمدشاه و آغاز سلطنت ناصرالدین شاه باعث شد که او که شیفته الگوبرداری از غرب و تفریحات عجیب و غریب بود تصمیم بگیرد باغ وحشی برای خود ترتیب دهد و شخصاً به تربیت و نگهداری انواع و اقسام حیوانات وحشی بپردازد.

«مجمع الوحوش ناصری» در اصل باغ وحش مورد علاقه ناصرالدین شاه بود که به دستور او ساخته و در آن حیوانات گوناگونی نگهداری می شد. این باغ وحش در روزهای مختلف به خصوص آخر هفته ها و روزهای تعطیل مشتری های زیادی از بین مردم شهر تهران داشت که به تماشای حیوانات آن می رفتند. مجمع الوحوش ناصری اولین باغ وحش مدرن و واقعی کشورمان است که ناصرالدین شاه بعد از سفر به فرنگ دستور ساخت آن را داد. او که علاقه زیادی به حیوانات و شکار داشت در سفر به فرانسه به

باغ وحش پاریس رفت و همین باعث شد تا وقتی که از فرنگ برگشت دستور ساخت باغ وحش را بدهد.

با روی کار آمدن حکومت پهلوی و تاج گذاری رضاخان توجه به باغ وحش هم کم کم فراموش شد و حتی اولین باغ وحش تهران هم از بین رفت.

اولین باغ وحش در تهران چه زمان تاسیس شد؟

البته داستان نگهداری حیوانات در بین مردم ایران و به خصوص از سوی پادشاهان به دوران بسیار قدیمی تری بازمی گردد که نقش برجسته های به جای مانده از دوران هخامنشیان و ساسانیان مانند نقش برجسته های تخت جمشید بیانگر آن است. حتی طبق متون تاریخی در دوران های مختلف تاریخی از حیوانات در دربار پادشاهان برای نمایش های مخصوص در مراسم و مهمانی ها استفاده می شده. مثلا در خاطرات آدام اولناریوس جهانگرد آلمانی که در سال ۱۶۳۷ میلادی و در دوران صفویه به اصفهان سفر کرده بود به نگهداری حیوانات از سوی دربار اشاره شده است.

اما نکته جالب اینجاست که در دوران گذشته به جز دربار، تماشای اجرای نمایش های گوناگون توسط حیوانات از سوی مردم هم در خیابان های شهرها مشتریان زیادی داشته؛ «جیمز موریه» انگلیسی که در روز ۱۷ فوریه ۱۸۰۹ میلادی میهمان فتحعلی شاه قاجار بوده در خاطرات خود نوشته است که در راه رسیدن به کاخ سلطنتی در دو طرف میدان ارگ یک شیر و یک خرس را دیده که زنجیر شده بودند و مردم آنها را تماشا می کردند.

اما با همه اینها توجه ناصرالدین شاه و علاقه اش به نگهداری حیوانات بود که دلیلی شد برای راه اندازی و آشنایی ایرانی ها با باغ وحشی به سبک اروپایی و مدرن در کشور؛ همزمان با بازگشت شاه از سفر فرنگ یکی از دختران فتحعلی شاه که ساکن هندوستان بود برای نوه برادر خود یعنی ناصرالدین شاه، چند حیوان همچون فیل و طاووس از هند فرستاد. در این زمان او که به فکر راه اندازی باغ وحش بود بیشتر مصمم شد که هر چه زودتر باغ وحش خود را احداث کند.

«معیرالممالک» یکی از نوه های ناصرالدین شاه در خاطرات خود نوشته که در باغ وحش ناصری حیواناتی چون ببر، پلنگ، شیر، خرس، کفتار، بوزینه، میمون و تعدادی طاووس در باغ آزادانه نگهداری می شدند. پزشک ناصرالدین شاه هم در نوشته های خود به انواع حیوانات باغ وحش اشاره کرده است.

اولین باغ وحش در تهران چه زمان تاسیس شد؟

در دست نوشته های او آمده که در باغ وحش ناصری چهار شیر نر و یک ماده از کوه های شیراز، سه ببر مازندران، یک یوز و سه پلنگ جاجرود و پنج خرس دماوند وجود داشته است. نکته بسیار جالب این خاطرات در آن است که در بین حیواناتی که پزشک شاه از آنها نام برده شیر شیراز و ببر مازندران به کلی منقرض شده اند و دیگر خبری از یوز و پلنگ جاجرود و خرس دماوند هم نیست و همه این اتفاق ها در کمتر از ۱۵۰ سال رخ داده است.

«مجمع الوحوش ناصری» در اصل باغ وحش مورد علاقه ناصرالدین شاه بود که به دستور او ساخته و در آن حیوانات گوناگونی نگهداری می شد

داستان تلگراف شیربان

درباره علاقه ناصرالدین شاه به حیوانات و به خصوص شیرها داستان‌های مختلفی هم در خاطرات درباریان و جهانگردان ثبت شده است که معروف‌ترین آنها داستان بچه شیر و تلگراف شیربان است. روزی یکی از شیرهای باغ وحش ناصرالدین شاه بچه‌ای به دنیا آورد، شاه که به تماشای بچه شیر رفته بود به شیربان دستور داد تا از طریق تلگراف لحظه به لحظه وضع بچه شیر و مادرش را به او گزارش کند.

شیربان در یکی از این تلگراف‌ها برای ناصرالدین شاه نوشت: «بحمدالله حال حیوان‌ها خوب است.» ناصرالدین شاه هم با دیدن این تلگراف ناراحت و عصبانی شد، چون که شیربان، شیرهای مورد علاقه او را «حیوان» خطاب کرده بود و به همین دلیل شیربان تنبیه و اخراج شد.

اولین باغ وحش در تهران چه زمان تاسیس شد؟

انتقال باغ وحش

با گسترش محدوده و حصار شهر تهران، منطقه لاله‌زار و باغ وحش هم در داخل شهر جای گرفت و به همین دلیل ناصرالدین شاه دستور داد تا باغ وحش به منطقه دوشان تپه در شرق تهران که بسیار خوش آب و هوا بود و او در آن کاخی با حوض بسیار زیبا و بزرگ داشت منتقل شود.

بعد از کشته شدن ناصرالدین شاه، پادشاهان دیگر قاجار همچون مظفرالدین شاه هم توجه خاصی به باغ وحش و نگهداری حیوانات داشتند و حتی به تعداد حیوانات مختلف باغ وحش افزوده شد اما با روی کار آمدن حکومت پهلوی و تاج‌گذاری رضاخان توجه به باغ وحش هم کم‌کم فراموش شد و حتی اولین باغ وحش تهران هم از بین رفت.

منبع: تبیان

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۰۷۷۰/تهران-وحش-باغ-اولین-تاسیس/>